

Herbář Vladimíra Kajdoše v Muzeu Novojičínska

MARIE SEDLÁČKOVÁ & PETRA MIČKOVÁ

*Muzeum Novojičínska, p. o., 28. října 12, CZ-741 01 Nový Jičín;
e-mail: marie.sedlackova.rndr@centrum.cz, petra.mickova@muzeumnj.cz*

Vladimír Kajdoš, vlastivědný, archivní a muzejní pracovník z období založení Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm z 50. let minulého století, se narodil 21. února 1893 v Němčicích u Holešova a zemřel 8. července 1970 ve Frenštátě pod Radhoštěm. Jeho životní počátky byly spojeny s přípravou na studium filologie na pražské univerzitě, avšak 1. světová válka, kdy byl povolán na frontu do Ruska, ovlivnila jeho rozhodnutí pokračovat ve výkonu vojenské služby v ČSR. Do roku 1935 se podílel na budování československé armády, kde dosáhl hodnosti generála (Klásterský et al. 1970). Po ukončení vojenské služby znovu rozvíjel filologickou činnost jako překladatel básní, a to až z 15 jazyků. S rodinou žil střídavě v Praze a ve Frenštátě pod Radhoštěm, kam se v penzijním věku natrvalo přestěhoval. V letech 1951–1955 se podílel na poválečném budování vzniklého Okresního muzea ve Frenštátě p. R., kde uplatňoval

své znalosti při soupisu starých tisků, zpracoval a roztřídil archivní prameny a přepsal staré a nečitelné listiny. Přispěl k rozvoji kulturně osvětové práce a kromě filologie měl ještě jednu velkou lásku – botaniku. Od 30. let minulého století a zvláště během posledních let práce ve frenštátském muzeu uskutečnil botanický průzkum podhůří Beskyd a doplnil tím svůj soukromý herbář o více než 5 000 položek (Zbavitel 1958). Tento herbářový materiál byl pak v pozůstalosti odkázán frenštátskému muzeu.

Po zřízení Vlastivědných ústavů jednotlivých okresů Severomoravského kraje v roce 1964, byl po vzniku přírodovědného oddělení v Novém Jičíně herbář převeden, a to až v roce 1974, na botanické pracoviště do Nového Jičína. Herbářový materiál byl zpracován v prvotní evidenci pod přírůstkovými čísly P 126/74, P 1-10/80, P 1-13/81 a P 1/90. Od 80. let, kdy byla zavedena povinná evidence sbírek (katalogizace), byly herbářové položky postupně zařazovány do stávající botanické sbírky Muzea Novojičínska (NJM). Součástí Kajdošovy pozůstalosti byly také sběry 120 položek mechů a lišejníků, dodatečně určené v roce 1997 J. Dudou a J. Liškou, evidované pod přírůst-

Obr. 1: Generál Vladimír Kajdoš. – Foto Archiv Muzea Frenštát p. R.

Obr. 2: Exkurze opavských přírodovědců ve Frenštátě pod Radhoštěm na Horečkách (Konvičková louka) v roce 1955, v pozadí Kotouč u Štramberka (V. Kajdoš první zleva). – Foto Archiv Muzea Frenštát p. R.

kovým číslem P 1/97. Sběry 5 244 položek cévnatých rostlin zahrnují téměř kompletní údaje odpovídající herbářové schedě, především o lokaci, datu a případně i informaci o typu stanoviště. Značnou část sbírky z období 30.–60. let minulého století tvoří sběry ze severovýchodní Moravy, zvláště Frenštátska, Novojičínska, Frýdecko-Místecka, Ostravska i Vsetínska a přilehlé části Moravskoslezských Beskyd. Větší část herbáře z různých lokalit České republiky (zejména širšího okolí Prahy, Posázaví, Vysočiny, Šumavy) a ojedinělé sběry z atraktivních pohoří Slovenska (Vysoké Tatry, Súľovské skály) dokládají Kajdošovy příležitostné víkendové pobyty a vypovídají o jeho přístupu k dokumentární práci a odborných znalostech z botaniky a floristiky.

V 50. letech minulého století se Vladimír Kajdoš zaměřil na podrobný průzkum podhůří Radhošťské skupiny Moravskoslezských Beskyd v okolí Frenštátu pod Radhoštěm, jehož výsledky dokumentují nejen sběry, ale i publikované údaje (Kajdoš 1954, 1955, 1957). Jeho botanickou činnost si připomnělo Městské muzeum ve Frenštátě p. R. uspořádáním komorní výstavy ke stému výročí narození. Instalována byla ve výstavní síni ve dnech 7.–28. března 1993 (cf. Sedláčková 1993). V souvislosti se změnami hospodaření v zemědělsky využívané krajině byly na výstavě prezentovány indikační druhy ustupujících i zaniklých stanovišť rašelinných luk a dříve četnějších vlhkých a bezkolencových luk. Z pohledu současných civilizačních změn hospodaření a zásahů do krajiny za posledních 20 let je možno mnohé Kajdošovy herbářové položky

z 30.–60. let považovat za „historické doklady“ výskytu zvláště ohrožených cévnatých rostlin, od 70. let v terénu nezjištěných. To dokládá i přiložená tabulka (tab. 1), ve které je uveden výběr taxonů převážně z Beskydského podhůří a Moravské brány.

Z patrně dnes již vyhynulých taxonů širšího území Frenštátska je možno uvést např. *Agrostemma githago*, *Botrychium lunaria*, *Campanula cervicaria*, *Coeloglossum viride*, *Moneses uniflora*, *Scorzonera humilis*, *Silene gallica* a *Trautsteinera globosa*. Za nezvěstné lze pak považovat taxony v terénu nezjištěné více než deset let, např. *Antennaria dioica* (1995), *Gentianopsis ciliata* (1995), *Gymnadenia conopsea* (1991), *Pedicularis sylvatica* (1997), *Ranunculus arvensis* (1985, 2003) a *Urtica urens* (1995).

Poděkování

První z autorek článku srdečně děkuje paní Aleně Figarové za umožnění studia materiálů z pozůstalosti V. Kajdoše a poskytnutí fotodokumentace z archivu Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtěk J. jun. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Grulich V. (2012): Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. – Preslia 84: 631–645.
- Kajdoš V. (1954): K botanickému výzkumu Frenštátska. – Hlasy Okresního musea ve Frenštátě pod Radhoštěm 1954/2: 2–3.
- Kajdoš V. (1955): Z botanické činnosti našeho musea. – Hlasy Okresního musea ve Frenštátě pod Radhoštěm 1955/1: 3.
- Kajdoš V. (1957): Příspěvek ke květeně Frenštátska. – Přírodovědecký sborník Ostravského kraje 18: 579–582.
- Klásterský I., Hrabětová A. & Duda J. (1970): Botanikové na českém a moravskoslezském území od nejstarších dob. – Zprávy Československé společnosti pro dějiny věd a techniky při ČSAV 14–15: 1–214.
- Sedláčková M. (1993): Vladimír Kajdoš – botanik. – Hlasy Muzea a Archivu ve Frenštátě pod Radhoštěm 10: 68–70.
- Zbavitel A. (1958): 65 let Vladimíra Kajdoše. – Hlasy Okresního musea ve Frenštátě pod Radhoštěm 1958/1 (14): 6–9.

Tab. 1: Výběr lokalizovaných a datovaných položek rostlin z herbáře Vladimíra Kajdoše (deponováno v NJM)

Přepis latinských a českých jmen je sjednocen podle aktuálního seznamu cévnatých rostlin ČR (Danihelka et al. 2012) a je doplněn o kategorie ohrožení (Grulich 2012).

ohrožení Grulich (2012)	latinské jméno Danihelka et al. (2012)	české jméno Danihelka et al. (2012)	lokalita	datum
C1 t	<i>Agrostemma githago</i>	koukol polní	Frenštát p. R., Nivy	1963
C2 t	<i>Antennaria dioica</i>	kociánek dvoudomý	Frenštát p. R., Horečky	1963
C2 b	<i>Botrychium lunaria</i>	vrtička měsíční	Frenštát p. R., Horečky, za P. Marií	1949
C1 r	<i>Bromus squarrosus</i>	sveřep kostrbatý	Štramberk	1952
C1 t	<i>Campanula cervicaria</i>	zvonek hadincovitý	Trojanovice, Mlynárka	1956
C1 t	<i>Campanula cervicaria</i>	zvonek hadincovitý	Frenštát p. R., Horečky	7. 1956
C3	<i>Centaureum pulchellum</i>	zeměžluč spanilá	Frenštát p. R, cesta k Tiché	1948
C2 t	<i>Coeloglossum viride</i>	vemeníček zelený	Horní Bečva, u Martiňáku	1938
C2 t	<i>Coeloglossum viride</i>	vemeníček zelený	Frenštát p. R., Horečky	1949
C3	<i>Drosera rotundifolia</i>	rosnatka okrouhloлистá	Trojanovice, na Solárce	1937
C3	<i>Drosera rotundifolia</i>	rosnatka okrouhloлистá	Trojanovice, pod Káním	7. 1950
C2 t	<i>Epipactis palustris</i>	kruštík bahenní	Trojanovice, louka Mlynárka	1954
C3	<i>Gentianopsis ciliata</i>	hořec brvitý	Petřkovice, Petřkovická hůrka	1938
C3	<i>Gentianopsis ciliata</i>	hořec brvitý	Tichá, polní cesta	9. 1953
C3	<i>Gentianopsis ciliata</i>	hořec brvitý	Frenštát p. R., louka k Tiché	1963
C2 t	<i>Gymnadenia conopsea</i>	pětiprstka žežulník	Horní Bečva, u Martiňáku	1938
C2 t	<i>Gymnadenia conopsea</i>	pětiprstka žežulník	Frenštát p. R., Horečky, Kotel	1949
C2 t	<i>Gymnadenia conopsea</i>	pětiprstka žežulník	Frenštát p. R., Horečky, louky	1949
C2 t	<i>Misopates orontinum</i>	šklebivec přímý	Frenštát p. R., pole nad Lubinou	12. 8. 1963
C1 b	<i>Moneses uniflora</i>	jednokvítka velkokvětý	Kunčice p. O., Skalka	1939
C2 b	<i>Monotropa hypophegea</i>	hnilák lysý	Štramberk, Kotouč	1949
C3	<i>Orthilia secunda</i> subsp. <i>secunda</i>	hruštica jednostranná pravá	Trojanovice, pod Kozincem	1954
C2 t	<i>Pedicularis sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i>	všivec lesní pravý	Trojanovice, Kozinec	1936
C2 t	<i>Pedicularis sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i>	všivec lesní pravý	Frenštát p. R., pod Horečkami	1947
C2 t	<i>Pedicularis sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i>	všivec lesní pravý	Frenštát p. R., u P. Marie	1949

Tab. 1: Výběr lokalizovaných a datovaných položek rostlin z herbáře Vladimíra Kajdoše (deponováno v NJM)
pokračování

ohrožení Grulich (2012)	latinské jméno Danihelka et al. (2012)	české jméno Danihelka et al. (2012)	lokalita	datum
C2 t	<i>Pedicularis sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i>	všivec lesní pravý	Frenštát p. R., Nivy	1951
C2 t	<i>Pedicularis sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i>	všivec lesní pravý	Frenštát p. R., Nivy	15. 6. 1963
C2 t	<i>Pyrola rotundifolia</i> subsp. <i>rotundifolia</i>	hruštička okrouhlostá pravá	Frenštát p. R., Horečky, východní cíp lesa u Konvičkovy louky	1954
C2 t	<i>Pyrola rotundifolia</i> subsp. <i>rotundifolia</i>	hruštička okrouhlostá pravá	Frenštát p. R., Horečky, za P. Marií	1959
C2 t	<i>Salvinia natans</i>	nepukalka vzplývající	Jistebník	1946
C4a	<i>Scorzonera humilis</i>	hadí mord nízký	Trojanovice, u revíru, louka Mlynárka	5. 1936
C4a	<i>Scorzonera humilis</i>	hadí mord nízký	Trojanovice, louka Mlynárka	1955
C1 t	<i>Silene gallica</i>	silenska francouzská	Frenštát p. R., na Nivách	1937
C1 t	<i>Silene gallica</i>	silenska francouzská	Frenštát p. R., na Nivách	1947
C2 b	<i>Traunsteinera globosa</i>	hlavinka horská	Trojanovice, Pustevny, Maňáky	1938
C2 b	<i>Traunsteinera globosa</i>	hlavinka horská	Frenštát p. R., Horečky, Kotel	1949
C2 b	<i>Traunsteinera globosa</i>	hlavinka horská	Frenštát p. R., Horečky, u P. Marie	1949
C3	<i>Trifolium ochroleucon</i>	jetel bleďozlutý	Frenštát p. R.	1934
C3	<i>Urtica urens</i>	kopřiva žahavka	Frenštát p. R., rumiště pod Horečkami	6. 1952
C3	<i>Urtica urens</i>	kopřiva žahavka	Frenštát p. R.	1954
C3	<i>Urtica urens</i>	kopřiva žahavka	Frenštát p. R., Záhuní	1963
C3	<i>Verbena officinalis</i>	sporýš lékařský	Frenštát p. R., podél Lubiny	1954
C3	<i>Verbena officinalis</i>	sporýš lékařský	Frenštát p. R., Záhuní	17. 7. 1963
C3	<i>Verbena officinalis</i>	sporýš lékařský	Frenštát p. R., Kalusova ulice	1964
C4a	<i>Veronica scutellata</i>	rozrazil štítkovitý	Frenštát p. R., podél Lubiny	1937
C4a	<i>Veronica scutellata</i>	rozrazil štítkovitý	Trojanovice, za Bačovou loukou	1947
C4a	<i>Veronica scutellata</i>	rozrazil štítkovitý	Frenštát p. R., bažinka k Tiché	1963